

KUVATUEN KÄYTTÖ SUOMEA TOISENA KIELENÄÄN PUHUVIEN LASTEN KANSSA VARHAISKAS- VATUKSEN OPPIMISYMPÄRIS- TÖSSÄ

Digitaalisen verkkoalustan kehittäminen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Sanna Hautamäki	
Työn nimi Kuvatuen käyttö suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä – Digitaalisen verkkoalustan kehittäminen	
Päiväys	18.3.2025
	19
Yhteistyötaho Helsingin kaupunki / Päiväkoti Lammikko	
<p>Vuonna 2023 varhaiskasvatukseen osallistuneiden vieraskielisten lasten määrä suomessa oli 30 979. Tämä tarkoittaa sitä, että lapset oppivat suomen vasta toisena kielenä, jotkut ehkä jopa vasta kolmantena kielenä. suomea toisena kielenään puhuva lapsi saa S2-opetusta. S2-statuksesta puhutaan silloin, kun kyseessä on eri kieli- ja kulttuuritaustainen lapsi, jonka suomen kielen taitoa tuetaan.</p> <p>Kyseinen opinnäytetyö on kehittämistyö luonteeltaan. Yhteistyötahona on toiminut Helsingin kaupunki/ Päiväkoti Lammikko. Kehittämistyön tarkoituksena oli tehdä näkyväksi kuvatukien käyttömahdollisuuksia sekä lisätä tietoisuutta kuvatuen käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää kuvatuen käyttöä yleisenä tukena varhaiskasvatukseen. Digitaalinen verkkoalusta sisältää varhaiskasvatuksessa otettuja kuvia ja niiden tukena esittelyteksti. Verkkoalustalla on ideoita kuvatuen käytöstä varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä.</p> <p>Kehittämistyö toteutettiin lineaarisen mallin mukaan. Tuotteena kehitin digitaalisen verkkoalustan ja digitaalista materiaalia, jota voidaan käyttää varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä lasten kielen kehityksen tukemiseen. Materiaali on saatavilla avoimesti netistä ja sen avulla varhaiskasvattajat voivat suunnitella pedagogista toimintaa, joka tukee lapsen suomen kielen kehitystä. Kehittämistehtävän avulla voidaan tukea lapsen perhettä kokonais-valtaisesti, sillä lapsen sopeutuminen varhaiskasvatuksen lapsiryhmään vaikuttaa myönteisesti koko perheeseen sopeutumiseen ja on osa varhaiskasvatuksen tarjoamaa varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää työtä.</p> <p>Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.</p>	
Avainsanat Kuvatuki, Suomi toisena kielenä, S2-opetus, monikulttuurisuus, inklusiivinen oppimisympäristö, kielen kehitys, verkkoalusta	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	4
2	MONIKULTTUURISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	6
2.1	Suomi toisena kielenä	6
3	KIELEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISLAPSUUDESSA.....	8
3.1	Toisen kielen oppiminen.....	9
4	KUVATUKI OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ.....	10
4.1	Inklusiivinen oppimisympäristö.....	10
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	11
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	12
6.1	Suunnitteluvaihe.....	12
6.2	Toteutus.....	13
6.3	Arviointi.....	13
7	POHDINTA.....	15
7.1	Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen pohdinta.....	15
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	15
7.3	Ammatillinen kasvu	15
7.4	Kehittämistyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat	15
	LÄHTEET	17
	LIITE 1 DIGITAALINEN VERRKOALUSTA	19

1 JOHDANTO

Vuonna 2023 varhaiskasvatukseen osallistuneiden vieraskielisten lasten määrä suomessa oli 30 979. (Tilastokeskus n.d.a.) Tilastojen mukaan Helsingissä osuus on ollut 7206 lasta vuonna 2023. Ylen (2023) mukaan, Helsingin kaupungin päiväkodeissa vieraskielisten osuus voi olla mitä tahansa alle viiden ja 80 prosentin välillä. Alle kilometrin päässä toisistaan olevissa päiväkodeissa, saattaa olla jopa 40 prosenttiyksikön eroja. Vieraskielisten lasten keskiarvo Helsingin päiväkodeissa on 23 prosenttia. (Yle.fi, 2023)

Opetushallituksen (n.d.a) mukaan, on varhaiskasvatuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä vahvistaa lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien kehittymistä. Tämä sisältää pyrkimystä turvaamaan lapselle mahdollisuus ilmaista itseään, tulla ymmärretyksi ja ymmärtää toisia.

Nykypäivänä on täysin tavanomaista, että maamme varhaiskasvatuksen parissa on vieraskielisiä lapsia. Helsingissä on myös alueita, jossa maahanmuuttajataustaiset perheet ovat ylliedustettuina, jolloin se tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatustyksikössä on eri kielitaustaisia lapsia. Tämä tarkoittaa samalla sitä, että lapset oppivat suomen vasta toisena kielenä, jotkut ehkä jopa vasta kolmantena kielenä.

Monikielinen yksilö on Tieteen termipankin (2022) mukaan henkilö, joka hallitsee kahden tai useamman eri kielen. Varhaiskasvatuksessa se voi viitata lapseen, joka puhuu kotikielensä muuta kuin suomea. Opetushallituksen mukaan (n.d.b) monikielisyys on maailmassa yleisempää kuin yksikielisyys. Vuonna 2023 vieraskielisiä oli suomessa lähes puoli miljoonaa (Tilastokeskus.fi 2023). Vuonna 2022 suomessa asui vakituisesti Tilastokeskuksen mukaan peräti 495 992 vieraskielistä henkilöä. Määrä on kaksinkertaistunut 11 vuodessa. Suurimmat ryhmät vieraskielisistä suomessa puhuvat venäjää, viroa ja arabiaa. Ulkomaalaistaustainen väestö keskittyy Valtioneuvoston (2021) mukaan vahvasti Uudellemaalle, jossa ulkomaalaistaustaisia asuu noin puolet. Kun määrä on lähes puoli miljoonaa, kertoo se myös sen, että meillä on palvelujärjestelmässä asiakkaina vieraskielisiä henkilöitä sekä heidän perheitään

Tämän **kehittämistyön tavoitteena** on kehittää kuvatuun käyttöä yleisenä tukena varhaiskasvatukseen. **Kehittämistyön tarkoituksena** on tehdä näkyväksi kuvatuun käyttömahdollisuuksia sekä lisätä tietoisuutta kuvatuun käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Kehittämistyönä kehitän digitaalisen verkkoalustan ja digitaalista materiaalia, jota voidaan käyttää varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä lasten kielen kehityksen tukemiseen. Materiaali on saatavilla avoimesti netistä ja sen avulla varhaiskasvattajat voivat suunnitella pedagogista toimintaa, joka tukee lapsen suomen kielen kehitystä.

Kehittämistyön tarve on suuri, sillä varhaiskasvatukseen tulee entistä enemmän lapsia, jotka puhuvat kotikielensä muuta kuin suomea. Kehittämistehtävän avulla voidaan tukea lapsen perhettä kokonaisvaltaisesti, sillä lapsen sopeutuminen varhaiskasvatukseen lapsiryhmään vaikuttaa myönteisesti koko perheen sopeutumiseen ja on osa varhaiskasvatuksen tarjoamaa varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää työtä. Varhaiskasvatuksen avulla, perheiden kotiutuminen ja integraatio yhteiskuntaan on helpompaa. Kun lasta tuetaan suomen kielen kehityksessä, on se myös kouluvalmiuksia vahvistavaa ja näin osa ennaltaehkäisevää työtä. Suomen kielen oppimisella on suuri merkitys lapsen kaverisuhteille ja oppimiselle.

Kehittämistyön yhteistyötahona toimii organisaationa Helsingin kaupunki, kehittämistyö on toteutettu Päiväkoti Lammikossa. Kehittämistyö on toteutettu jaetussa integroidussa erityisryhmässä, jossa on 16 3–5-vuotiasta lasta, joista 14 puhuivat äidinkielenään muuta kuin suomea.

2 MONIKULTTUURISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Monikulttuurisuus on nykyään eri tavoin mukana myös lasten elämässä, ja monikulttuuristen lasten määrä varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt. (Eerola-Pennanen, 2012, 233) YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa on määritelty lasten oikeuksista. Artiklan 29 mukaan, tulee *”koulutuksen pyrkiä kehittämään lapsen kasvua täyteen mittaansa. Koulutuksen tulee edistää ihmisoikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista”*. (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989) Artiklan 30 mukaan, lapsella on oikeus nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan sekä käyttää omaa kieltään. (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989)

Varhaiskasvatus on osa monimuotoista yhteiskuntaa, jossa kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan moninaista kulttuuriperintöä sekä kielellistä ja katso-muksellista monimuotoisuutta. Tällainen ajatusmaailma vaatii henkilöstöltä monikulttuurista tietä-mystä ja katsomusta, sekä taitoa ymmärtää erilaisuutta ja kyky asettua toisen asemaan (=empatia). Kielellisesti katsottuna varhaiskasvatuksessa täytyy tiedostaa se tosiasia, että kielet ovat läsnä jatku-vasti kaikkialla. Varhaiskasvattajilla tulee olla ymmärrystä kielen keskeisen merkityksen lapsen kehi-tyksessä ja oppimisessa, sekä sen tarpeesta vuorovaikutusta rakentaessa ja yhteistyössä toimiessa.

Kasvattajien tulee tiedostaa, että he toimivat lapsille kielellisinä malleina, ja sitä kautta kiinnittää huo-miota omaan kielenkäyttöön sekä vuorovaikutukseensa. Varhaiskasvattajien tärkeä tehtävä kielel-lisesti ajatellen on rohkaista lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti, sekä tukea heitä yksilöllisten tar-peiden mukaisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Myös Eerola-Pennanen (2012, 244) ottaa esille varhaiskasvattajien ammatillisuuden. Hän kirjoittaa, kuinka monikulttuurisuuskasva-tuksen edellytyksenä on kulttuurisesti vastuuntuntoinen varhaiskasvattaja, sillä hän siirtää sekä tietoi-sesti että tiedostomattaan omia asenteita ja arvoja lapsiin, ja voi täten vaikuttaa lasten asenteisiin ja käyttäytymiseen toisiaan kohtaan. Tästä syystä on varhaiskasvattajilla tärkeä rooli pohtia sekä reflek-toida omien asenteidensa sekä arvojensa ympärillä.

Monikulttuurisuus sisältää toisten ihmisten kunnioittamisen erilaisuuksista huolimatta. Varhaiskasvat-tajilla on tärkeä tehtävä kasvattaa ryhmän lapsia siihen näkemykseen, että toisia on tärkeä kuunnella kunnioittavasti. Monikulttuurinen kasvatus on ensisijaisesti kasvatusfilosofiaa sekä ajattelutapa. Mi-kään tietty opetustapahtuma ei tee opetuksen sisällöstä monikulttuurista kasvatusta. Varhaiskasva-tuksen sosionomina on myös pidettävä huolta perheen sekä ammattilaisten hyvästä yhteistyöstä ja kunnioittavasta vuorovaikutuksesta. Varhaiskasvattajan on pyrittävä aktivoimaan huoltajia osaksi las-ten oppimisprosessia sekä tukea vanhempia kasvatukseen tai kulttuuriin liittyvissä kysymyksissä. Tämä vaatii kasvattajalta kulttuuritietoisuuden lisäksi myös sensitiivisyyttä. (Eerola-Pennanen, 2012, 240–245)

2.1 Suomi toisena kielenä

Suomea toisena kielenään puhuva lapsi saa S2-opetusta. S2-statuksesta puhutaan silloin, kun ky-seessä on eri kieli- ja kulttuuritaustainen lapsi, jonka suomen kielen taitoa tuetaan. (Opetushallitus n.d.c) Kun tässä työssä viitataan suomea toisena kielenään puhuvaan lapseen, tarkoittaa se yksinker-taisuudessaan lasta, joka puhuu suomea vasta toisena kielenään, tai jopa kolmantena kielenään. Tässä työssä suomea toisena kielenä puhuva lapsi viittaa eri kieli- ja kulttuuritaustaan omaavaan lap-seen. Kivijärvi (2012, 255) kirjoittaa, että maahanmuuttajataustaiselle lapselle suomen kieli on sekä oppimisen kohde että oppimisen väline. Tämän takia tulee varhaiskasvattajan omaksua ymmärrys

siitä, että lapsella tulee olla riittävästi aikaa oppia suomen kieltä. Kivijärvi (2012, 255) painottaa, että arkikielen oppiminen tapahtuu noin puolesta vuodesta kahteen vuoteen, ja syvemmän kielitaidon omaksumiseen kuluu useita vuosia.

S2-opetusta voidaan erotella sekä luonnolliseen että ohjattuun oppimiseen. Luonnollisessa oppimisessa lapsi oppii toista kieltä luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa. Ohjatussa oppimisessa lapsi oppii kieltä ohjatussa, suunnitelmallisissa opetushetkissä. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän lapsi omaksuu kieltä päivittäisissä luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa. S2-opetusta voidaan toteuttaa pienryhmätoiminnoissa, erillisissä S2-ryhmissä tai yksilö- ja pariopetuksessa. Varhaiskasvattajan on tärkeää sisällyttää opetushetkiin lapselle luontaisia tapoja toimia, kuten liikkuminen, leikkiminen tai taiteenomaisesti. S2-opetuksessa voidaan käyttää eri menetelmiä tai valmista materiaalia, joka on suunniteltu käytettävän toisen kielen oppimiseen esimerkiksi KUTTU-kuvien tuettu leikki. (Kivijärvi, 2012, 255–256)

3 KIELEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISLAPSUUDESSA

Kielen kehittyminen on aivotoiminnan ja lapsen ympäristönsä kiinteän vuorovaikutuksen tulosta (Lyytinen 2004, 48). Lapsi on itse oppijan sekä oivaltajan roolissa, eikä tietoa tai taitoa voi siirtää lapsiin. Tämä edellyttää sitä, että lapsi on aktiivisena toimijana mukana toiminnoissa, jonka kautta hän tekee uusia oivalluksia. Lapsi havainnoi paljon omaa ympäristönsä puhetilanteita, ja tuottaa havaintojensa pohjalta valikoiden puhetta. Lyytinen (2004, 48) kuitenkin muistuttaa, että kieli kehittyy lapsilla yksilölliseen tahtiin. Gyekye & Ruponen (2011, 292) kertovat, että vaikuttavina tekijöinä on esimerkiksi lapsen taito omassa äidinkielessään. Mikäli lapsella on ikätasoinen kielitaito omassa äidinkielessään, on hänellä enemmän kielellistä kapasiteettiä opetella vierasta kieltä.

Opetushallituksen (n.d.d) mukaan, kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeiset osa-alueet ovat: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. Lapsella saattaa kuitenkin esiintyä puheen kehityksen poikkeamia. Ne voivat näkyä puheen tuottamisen vaikeutena, puheen ymmärtämisen vaikeutena, vuorovaikutuksen vaikeutena tai näiden kaikkien yhdistelmänä (Terveyskirjasto.fi, 2024) Yllä mainitut poikkeavuudet näkyvät lapsiryhmässä esimerkiksi seuraavanlaisesti: lapsi voi olla vetäytynyt, erityisen vilkas tai impulsiivinen. Lapsi ei ymmärrä kuulemaansa puhetta, tai ymmärrys on pienemmän lapsen tasolla. Lapsi saatetaan kokea tottelemattomana, vaikka todellisuudessa hän ei ymmärrä saamiaan ohjeitaan. Lapsi saattaa myös kokea ulkopuolisuuden tunnetta leikkitalanteissa, sillä ei ymmärrä leikin juonta ja ei pääse sisään ikätovereidensa leikkeihin (Terveyskirjasto.fi, 2024)

Gyekye & Ruponen (2011, 292) kirjoittaa, että lapsen kielelliset taidot kehittyvät useimmiten siten, että kielen ymmärtäminen kehittyy aiemmin kuin puheen tuottaminen. Sanojen tuottaminen vaatii sanojen merkityksen ymmärtämistä sekä ääntämistä. Yksittäisten sanojen tuottamisen jälkeen, lapsella alkaa kehittyä lauserakenteet, joka vaatii jo huomattavasti enemmän suunnitelmallisuutta. Lapsen tulee erottaa tarvittavat sanat ja tietää säännöt, joiden avulla sanat yhdistetään toisiinsa. (Gyekye & Ruponen, 2011, 292)

Lapsen kanssa leikkiminen, pelaaminen, lukeminen, loruttelu sekä laulaminen sekä aktiivisessa vuorovaikutuksessa oleminen lapsen kanssa, kehittää lapsen kielen kehitystä. Myös Opetushallitus (n.d.e) alleviivaa monipuolisen vuorovaikutuksen tärkeyttä, sekä kieliympäristö, jossa lapselle annetaan kannustavaa palautetta heidän kielenkäyttö-, sekä vuorovaikutustaidoistaan. Vuorovaikutustilanteissa olisi tärkeää antaa lapselle riittävästi aikaa hahmottaa kokemaansa, sekä tehdä omia aloitteita. Arkipäiväisten vuorovaikutustilanteiden merkitys lapsen kielen kehityksen kannalta, on äärimmäisen tärkeä. (Lyytinen 2004, 48–68)

Suomi toisena kielenä-oppimiseen vaikuttavat eri tekijät, kuten lapsen ikä, suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oloaika, läsnäolon säännöllisyys, äidinkielen määrä ja hallinta sekä millaiselle suomen kielelle lapsi altistuu. Suomen kielen sanojen ja käsitteiden oppimiseksi, lapsi tarvitsee toistoja. Arjen sanasto ja tietyt fraasit toistuvatkin helposti päivittäin, mutta sen lisäksi lapsi tarvitsee monipuolista kielimallia suomen kielestä, sekä sanojen toteutumista erilaisissa tilanteissa. Tästä syystä monikielisen lapsen suomen kielen oppimisen yksi edellytys on varhaiskasvattajien antama hyvä ja oikea kielellinen malli. (Gyekye & Ruponen 2011, 288–292)

Jotta monikielisen lapsen suomen kielen oppimista voidaan arvioida, tulee varhaiskasvattajien havainnoida ja seurata lapsen kielitaitoa säännöllisesti. Dokumentteilla sekä havainnoilla on tärkeä rooli siihen, miten arvioimme kielen kehitystä sekä jatkoa. Varhaiskasvattajien osoittama suomen kielen puheen tulee olla laadukasta. Tarkoittaen sitä, että varhaiskasvattajat refleктоivat omien sanavalintojensa ympärillä sekä luo sellaisen vuorovaikutusympäristön, missä lapsi voi hyvin ja tuntee olonsa turvallisiksi. (Gyekye & Roponen 2011, 295)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 46) painotetaan aikuisen kielellisen tuen ja mallintamisen tärkeyttä lapsen kielen kehittämisessä. Siinä painotetaan sanallistamisen ja keskustelun tärkeyttä, sekä tarvittaessa kuvien, esineiden ja tukiviittomien käytöstä.

3.1 Toisen kielen oppiminen

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielenkehityksen tavoitteena toiminnallinen kaksikielisyys. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi pystyy aktiivisesti puhumaan, ymmärtämään sekä ajattelemaan kahdella kielellä. Ensimmäistä kieltään oppivaa lasta kannustetaan yleensä hyvinkin paljon, ja ympäristö rohkaisee hyvin kielen käyttöön ja opetteluun. Toista kieltään oppivan lapsen kielen oppiminen on hie-man haastavampaa, sillä lapsi ei saa enää samanlaista rohkaisua sekä kannustusta. Tällöin on ta-vanomaista, että puututaan herkemmin virheisiin ja yritetään saada lapsi toistamaan uudelleen. Näissä tilanteissa, tulee varhaiskasvattajan toistaa oikea kielellinen muoto omassa puheessaan, kiinnittämättä huomiota virheisiin (Halme & Vatja, 2011, 21). Varhaiskasvattajan on täten tärkeää pysähtyä pohtimaan sitä, miten lapsi osaa suomen kieltä, eikä keskittyä siihen mitä hän ei osaa.

Suomen kielen opetteluun vaikuttaa erinäisiä tekijöitä, kuten maahantuloikä ja maassaoloaika. Toi-nen vaikuttava tekijä on mahdolliset vanhemmat sisarukset. Mikäli perheessä on vanhempia sisaruk-sia ketkä jo taitavat toisen kielen, on pienempien sisarusten helpompi myös opetella toinen kieli, sillä sitä saatetaan puhua ajoittain kotona. Varhaiskasvattajalla on näissä tilanteissa myös tärkeä rooli muistutella vanhempia siitä, kuinka tärkeää heidän on puhua keskenään omaa äidinkieltään (Halme & Vataja 2011, 22–23).

Varhaiskasvattajien on äärimmäisen tärkeää muista se, että suomen kieltä harjoitteleva lapsi on yleensä kokenut kielen käyttäjä omassa äidinkielessään. Lapsi on kognitiivisilta ja kielellisiltä taidoil-taan yhtä hyvin kehittynyt kuin suomenkieliset ikätoverinsa, mutta kehitys on tapahtunut eri kielissä ja kulttuureissa (Halme & Vataja 2011, 23)

4 KUVATUKI OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ

Varhaiskasvattajan tehtävä on opastaa ja ohjata lasta kuvien äärelle, sekä saada hänet kiinnostumaan ja motivoitumaan kuviin. Kun lapsi löytää tiensä kuvien äärelle, tulee kasvattajan siirtyä lapsen kanssa kuvan äärelle, sanoittaa kuvassa olevaa tapahtumaa, sekä johdattaa lasta huomaamaan kuvan merkitys arjessa. Esimerkiksi; jos oppimisympäristössä on kuva autosta, jota lapsi osoittaa, tulee kasvattaja tilanteeseen mukaan ja sanoittaa ”auto, haluatko leikkiä autolla?”, sekä ohjata lasta auton luo ja tarjota tälle autoa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 36) kerrotaan varhaiskasvatuksen tavoitteista, joista yksi on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöä kehitetään siten, että se tukee lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Jos kyseessä on lapsiryhmä, jossa kaikilla lapsilla ei ole yhteistä kieltä, on kuvilla tärkeä rooli.

Oppimisympäristöä tulisi muokata siten, että se olisi suotuisa lasten keskinäisten vuorovaikutusten kannalta. Kuvatuki, joka olisi lasten ulottuvilla oppimisympäristöissä, tukisivat lasten aloitteita ja leikkihetkiä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 36) painotetaan sitä, että oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti, jotta jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Juuri tällaisissa tilanteissa on tärkeää olla kuvia toiminnan tukena, jotta jokaisella lapsella on mahdollisuus ymmärtää ja osallistua. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 36) painotetaan myös sitä, että oppimisympäristöissä tulee edistää lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuoda näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

4.1 Inklusiivinen oppimisympäristö

Inklusio nähdään arvona, periaatteena ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, joka tarkoittaa sitä, että kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen, riippumatta tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. (Opetushallitus n.d.e.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 34) inklusiivisella toimintakulttuurilla edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa. Juuri osallisuutta ajateltaessa, tulisi jokaisen lapsen olla osallisena toiminnassa. Lapsilla on myös oikeus tulla ymmärretyksi, jolloin pohditaan vaihtoehtoja, kuinka toteuttaa sitä, ellei yhteistä kieltä löydy. Yhdenvertaisuuteen peilaten, on kaikilla yhtäläinen oikeus osallistua toimintaan ymmärrettävien ohjeiden avulla. Mikäli ryhmässä on lapsia jotka eivät jaa vielä samaa kieltä, kun varhaiskasvatuksessa on käytössä, on kasvattajan tehtävä luoda lapselle yhtäläiset oikeudet ymmärtää annettuja ohjeita. Tämän kaltaisissa tilanteissa olisi kuvatuesta hyötyä.

Inklusiivisuusperiaatteen näkökulmasta on myös tarpeen pohtia heitä, jotka eivät ensisijaisesti tarvitse kuvatukea apuna ymmärtääkseen sanallisia ohjeita suomen kielellä. Kyseiset lapset kannattaa kuitenkin ottaa mukaan ohjeiden antoon kuvatuken avulla, sillä hekin saattavat hyötyä kuvien katsoimisesta ja sitä kautta tehtävän hahmottamisesta. Usein käy niin, että ajattelemme inklusiivisuusperiaatteen koskevan vain niitä lapsia, joiden on jokin tuen tarve. Tällöin me helposti kuitenkin syrjäytämme ne lapset, joilla ei ole erinäisiä tuen tarpeita. Jotta toiminta olisi tasavertaista kaikille, on syytä käyttää kuvia kaikkien kohdalla.

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Kehittämistyön tavoitteena on kehittää kuvatueta käyttöä yleisenä tukena varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä.

Kehittämistyön tarkoituksena on tehdä näkyväksi kuvatuokien käyttömahdollisuuksia ja lisätä tietoisuutta kuvatueta käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Tuotteena kehitetään verkkoalustalle digitaalista materiaalia, jota voidaan käyttää varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä lasten kielen kehityksen tukemisessa.

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Kehittämistyön toimeksiantajana toimi Helsingin kaupungin varhaiskasvatustyksikkö Lammikko-Pihapirtti. Päiväkoti Lammikossa on kaksi esiopetusryhmää, kaksi jaettua integroitua erityisryhmää 3–5-vuotiaille, sekä 1–3-vuotiaiden ryhmä. Varhaiskasvatustyksikössä työskentelee erityisopettajia, varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen sosionomi sekä päiväkodin johtaja ja varajohtaja. Kehittämistyö toteutettiin jaetussa integroidussa erityisryhmässä. Ryhmässä oli 16 lasta, joista 14 lasta puhui äidinkielenään muuta kuin suomea.

Kehittämistyö toteutettiin lineaarisen mallin mukaan. Lineaarinen malli kuvaa yksinkertaisuudessaan tavoitteiden määrittelyä, suunnittelua, toteutusta sekä arviointia (Toikko & Rantanen 2009, 64). Linearisessa mallissa määritellään projektille jokin tavoite, joka perustuu ideaan tai esimerkiksi tunnistettuun tarpeeseen. Suunnitteluvaiheessa laaditaan riskianalyysia, jonka aikana kartoitetaan projektin onnistumisen edellytyksiä ja varmistetaan, että ennakoitu lopputulos olisi tavoitteiden mukainen. Toteutusvaihetta voidaan kutsua käytännölliseksi prosessiksi, jonka aikana on mahdollista, että suunniteltu projekti hieman ”elää” ja pieniä muutoksia saattaa ilmetä. Toteutukseen liittyy hankkeen tuloksen käyttöönotto, jolloin varmistetaan, että se on hyödynnettävissä. Prosessin viimeisenä vaiheena on prosessin päättäminen sekä arviointi. Tällöin arvioidaan prosessin tulosta, käytettävyyttä, hyödynnettävyyttä sekä tavoitteiden ja prosessin tarkoituksen toteutumista. (Toikko & Rantanen 2009, 64–65)

KUVA 1. Kehittämistyön kulku (mukaillen Toikko & Rantanen 2009, 64)

6.1 Suunnitteluvaihe

Kehittämistyön idea syntyi ePortfoliosta, jota käytettiin pedagogisen harjoittelun aikana varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksessa. Kuvatuki on integroidussa erityisryhmässämme käytössä lapsiryhmän ohjauksessa ja halusin jatkokehittää sen käyttöä. Pedagogisen harjoittelun aikana toteutin kehittämistehtävän, johon lisättiin kuvatuen käyttöä oppimisympäristössä. Käytin pedagogista dokumentointia harjoitteluni ajan tallentaen ePortfoliooni kuvatuen käyttöä lapsiryhmän arkitilanteiden ohjauksessa ja oppimisympäristöstä.

Pedagogisen harjoitteluni jälkeen jatkoin digitaalisen verkkoalustan suunnittelua, tavoitteenani kehittää kuvatuen sisältöä varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Aloin muokkaamaan ePortfoliotani

ja valikoimaan materiaalia ja ohjeistusta. Tuotteen kehitysprosessi alkoi uuden tekstityksen ja havainnollistavien kuvien suunnittelulla kehittämistyön tarkoituksen ja tavoitteen mukaisesti.

Toikko & Rantanen (2009, 57) painottavat, että toteutuksen kannalta on eduksi, jos kehittämistoiminnan tavoite voidaan perustella mahdollisimman konkreettisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteet kannattaa rajata yhteen tai kahteen konkreettiseen tavoitteeseen. Kehittämistehtävän tavoitteeksi asetin, kuvatuon kehittämisen käyttöä yleisenä tukena varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Kehittämistyö on siis täten ensisijaisesti kohdistettu varhaiskasvatuksen henkilöstölle, keillä on lapsiryhmässään suomea toisena kielenä puhuvia lapsia. Työstä voivat hyötyä myös lapsiryhmät, jossa on suomen kieltä puhuvia lapsia tai muuten kielen kehityksen tukea tarvitsevia lapsia. Kuvatuen käyttö voi auttaa kaikkia lapsia tilanteiden hahmottamisessa tai ohjeiden sisäistämisessä, mutta erityisesti kuvatuesta hyötyvät lapset, joilla on vaikeuksia kielen oppimisessa.

6.2 Toteutus

Toteutusvaiheessa nousee esiin kysymys siitä, kuinka asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Toteutus joudutaan usein rajaamaan tiettyyn kohteeseen, vaikka muutkin kohteet saattavat kaivata kehittämistä. Tästä syystä tulee toteutusta rajata ja kohdentaa mahdollisimman tarkasti (Toikko & Rantanen 2009, 57–60). Tässä kehittämistyössä on rajauksena tehty työn kohderyhmään kohdistuminen. Työtä on suunniteltu sekä toteutettu jaetussa integroidussa erityisryhmässä, jossa lapsiryhmässä on ainoastaan kaksi lasta suomen kieltä äidinkieleltään puhuvia. Ryhmässä on 14 suomea toisena kielenään puhuvaa lasta. Tällöin kuvatuen käytön kohdensin kehittämistehtävässäni koskemaan suomen kielen tukemista kuvien avulla.

Lähdin kehittämään digitaalista verkkoalustaa valmiiseen ePortfolio alustaan. ePortfolio sisälsi paljon materiaalia, joka ei palvele minun kehittämistehtävääni, joten jouduin muokkaamaan verkkoalustaa paljon. Otin sieltä pois materiaalia, joka ei edistä tehtäväni tarkoitusta. Kuvatyökalujen avulla lisäsin verkkoalustalle materiaalia, jota meidän lapsiryhmässämme oli käytetty ja josta meidän ryhmämme varhaiskasvattajat koimme olevan hyötyä.

Havainnollistaville kuville laadin ohjeistukset ja lisäsin tarpeellista tietoa lapsiryhmän ohjauksen näkökulmasta, siten että sisältö on riittävän informatiivinen. Huomioin tuotteen selkokielisyyden. Kirjoitin jokaisen havainnollistavan kuvan viereen selityksen, kuinka kuvaa on käytetty tai kuinka sitä voi itse käyttää omassa työssään.

Tuotteen kehitysprosessissa huomioin esteettömyyden ja kestävän kehityksen periaatteet. Digitaalinen verkkoalusta on avoin ja kaikille saavutettavissa, eikä sen kehittämisestä tai käytöstä aiheudu kustannuksia.00

6.3 Arviointi

Kehittämistyön tarkoituksena oli tehdä näkyväksi kuvatukien käyttömahdollisuuksia ja lisätä tietoisuutta kuvatuen käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Tuotteena kehitin verkkoalustalle digitaalista materiaalia, jota voi käyttää varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä lasten kielen kehityksen tukemisessa. Kehittämistyön tavoitteena oli

kehittää kuvatuen käyttöä yleisenä tukena varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Verkkoalustan tarkoitus on täten luoda uusia näkökulmia ammattikasvattajien keskuudessa, kuinka kuvia voidaan käyttää arjessa. Verkkoalustan tarkoituksena oli olla sekä helposti saavutettavissa että kätevästi käytettävissä. Mielestäni tämä toteutui, sillä tuote on digitaalisessa muodossa, joten kaikilla on sinne helppo pääsy. Käyttömahdollisuuksien esilletuominen oli mielestäni hyvin selkeä sekä johdonmukainen. Verkkoalustalla esiintyvien kuvien vieressä, on kirjallisesti kuvattuna kuvien käyttötarkoitus. Tämä takaa sen, että verkkoalustalla vieraileva sisäistää kuvien käytön perustan, ja täten hahmottaa kuvan käytön tarkoitusta oppimistilanteessa. Kehittämistyön tarkoituksena oli myös lisätä tietoisuutta kuvatuen käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Tämä toteutui mielestäni hyvin, sillä raporttipohjaan on kirjattu lasten kielenkehityksestä ja toisen kielen oppimisesta. Raportissa tulee näkyväksi teoreettinen käsitys lapsen kielenoppimisesta sekä oppimisympäristön pedagogisesta vaikutuksesta.

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää kuvatuen käyttöä yleisenä tukena varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Mielestäni kyseinen tavoite on saavutettu. Verkkoalustalla esiintyy konkreettisia esimerkkejä ja malleja kuvien käytöstä, ja verkkoalustalla vierailevan on helppo saada ideasta kiinni. Vierailijan on mahdollista saada käsitys siitä, miten kuvia käytetään oppimistilanteissa, mutta esimerkkien avulla vierailijalle voi syntyä omia ideoita kuvien käytöstä. Tavoitteena oli kehittää kuvatuen käyttöä, joten vierailija voi loihkia myös omia ideoita ja käyttötarkoituksia verkkoalustalla esiintyvien esimerkkien avulla. Mielestäni tavoite saavutettiin myös siltä osin, että verkkoalusta sisältää useampia pedagogisia tilanteita, joissa näen mahdollisuuden käyttää kuvia toiminnan tukena. Tämä antaa vierailijalle käsityksen siitä, että kaikessa pedagogisessa toiminnassa kuvista on hyötyä. Verkkoalustan kuvaesimerkeillä tuon myös esille sen, että ammattilaiskasvattajat voivat itse suunnitella mitä kuvia haluavat toiminnoissaan käyttää, ja miten valikoituja kuvia hyödynnetään oppimistilanteissa.

Kehittämistehtävää on arvioinut myös ryhmän erityisopettaja. Erityisopettajan mukaan aihe oli ajankohtainen ja käyttöä varmasti olisi koko Suomessa. Verkkoalustalla ilmeni arjessa käytettyjä kuvia sekä tarkasti niiden käyttötarkoitus. Kuvien vieressä esiintyvä lyhyt teksti oli tärkeässä roolissa, etenkin heille, jotka eivät aikaisemmin ole nähneet samantapaisia kuvia käytettävänä. Verkkoalustan ulkonäkö oli selkeä ja helposti tavoitettavissa digitaalisen muodon ansiosta. Erityisopettajan arvion mukaan, on työn tavoite saavutettu. Kuvien käyttöä on kehitetty, sekä esitetty käyttöideoita muille varhaiskasvattajille. Tästä tullaan työn tarkoitukseen, joka oli tehdä näkyväksi kuvatukien käyttömahdollisuuksia ja lisätä tietoisuutta kuvatuen käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Erityisopettajan arvioinnin mukaan eri käyttötarkoitukset tulivat selkeästi esille, sekä kuvin että tekstin. Arvioinnin mukaan, erityisopettaja voisi kuvitella, että tietämättömällä varhaiskasvattajalla voisi olla opettavaista tutustua verkkoalustaan. Arvioiva erityisopettaja on itse työssään käyttänyt kuvia aktiivisesti sekä tavoitteellisesti jo useamman vuoden ajan, joten hänen oli haastavaa arvioida työtä uuden oppijan näkökulmasta, sillä kaikki olivat hänelle entuudestaan tuttua. Arvioivalla erityisopettajalla oli kehitysidea verkkoalustalle. Hän ehdotti, että työ voisi sisältää myös tietoa lapsen keskittymisestä, sekä kuvien tavoitteellisesta käytöstä tukien lasten omatoiminnan ohjausta.

7 POHDINTA

7.1 Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen pohdinta

Kehittämistyö on toteutettu omien ammatillisten havaintojen kautta. Ammatillisessa roolissa olen huomannut, kuinka suuri merkitys kuvilla on vuorovaikutuksen tukena. Kuvien avulla lapsi hahmottaa paremmin viestintää, sekä osaa asennoitua seuraavaan toimintoon. Kehittämistyön tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta kuvatuon käytöstä Suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä, heidän suomen kielen kehityksen kannalta.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunta (TENK) on laatinut ohjeistusta vuodesta 1994 lähtien tutkijoille sekä korkeakouluopiskelijoille hyvästä noudatettavasti tieteellisestä käytännöstä (HTK). HTK- ohje on yleisen tason ohje, jota on noudatettava kaikessa tutkimustoiminnassa ja kaikilla tieteenaloilla. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteina nähdään luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto. Tieteellistä työtä tekevänä on tärkeää toimia huolellisesti. Suunnitellaan, toteutetaan sekä dokumentoidaan tieteellistä toimintaa avoimen tieteen periaatteita noudattaen. Suunnittelussa otetaan huomioon aiemmin tehty tutkimustieto. Eettisestä näkökulmasta huolehditaan tarvittavista luvista, suostumuksista ja eettisestä ennakoarvioinnista ennen tutkimusaineiston keruun aloittamista. Tieteellinen toiminta toteutetaan sääntöjen ja ohjeistusten mukaisesti sekä HTK-ohjetta noudattaen. (TENK 2023)

Tässä kyseisessä kehittämistyössä olen joutunut pohtimaan verkkoalustalla näkyviä kuvia sekä niiden käyttöä. Kaikki verkkoalustalla käytettävät kuvat ovat itse otettuja, sekä sinne ladattuja. Kuvissa esiintyy Papunetin (papunet.net) kuvatyökalulla muokattuja kuvia. ”Papunet välittää tietoa ja materiaalia kommunikoinnissa ja ymmärtämisessä tukea tarvitseville ihmisille, heidän lähi-ihmisilleen ja ammattilaisille” (papunet.net). Kuvatyökalulla tehdyt kuvat ovat myös itse suunniteltuja, tai joidenkin kuvien kohdalla tulee selkeästi ilmi tekijä. Verkkoalustalla käytettävien kuvien kannalta olen myös huolehtinut siitä, ettei yksikään lapsi näy tunnistettavasti kuvissa.

7.3 Ammatillinen kasvu

Yksi sosionomin kompetensseista on tunnistaa ja arvioida hyvinvoinnin riski- ja suojatekijöitä sekä soveltaa ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen menetelmiä (SOAMK 2023). Kyseinen kehittämistehtävä keskittyy varhaiseen tukeen varhaiskasvatuksessa sekä ammatillisen kasvun näkökulmasta olen saanut paljon syvempää tietoa kuvatuon merkityksestä suomen kielen tukemisessa. Kehittämistyötäni tehdessä, olen pohtinut paljon sitä, kuinka erilaista täytyy olla ympäri suomen tai jopa ympäri Helsingin, kun asiakaskunta ja ryhmärakenne on erilainen jokaisessa yksikössä. Työ on antanut perspektiiviä myös siitä, kuinka lapsen kielenkehitys etenee sekä etenkin toisen kielen kehitys. Työtä tehdessä on paljon tultu pohdittua, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että lapsi omaksuu toisen kielen ja miten me varhaiskasvattajat voimme tukea sen kehitystä.

7.4 Kehittämistyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Kehittämistyöni tarkoituksena oli tehdä näkyväksi kuvatuokien käyttömahdollisuuksia ja lisätä tietoisuutta kuvatuon käytöstä suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa varhaiskasvatuksen

oppimisympäristössä. Toivon, että verkkoalustalla esiintyvät kuvat lisääisivät varhaiskasvattajien kiinnostusta ja omaa innostusta luoda omia kuvakollaaseja ja sosiaalisia tarinoita, jotka palvelisivat heidän omia ryhmiään. Kohderyhmänä tähän työhön on ollut pääsääntöisesti varhaiskasvattajat, mutta en näe syytä sille, miksi ei esimerkiksi muut sosiaalialan toimijat voisivat hyötyä verkkoalustasta. Esimerkiksi kehitysvammaapuolella työtä voisi hyödyntää sosiaalisten tarinoiden muodossa ja struktuurien teossa. Nuorten kassa tehtävissä töissä, luokissa tai jopa kouluissakin. Kehittämisideana näen verkkoalustan, joka olisi enemmän rajoittunut eri kielitasoisille lapsille. Mikäli lapset omaavat jo kohtuullisen suomen kielen taidon, voisivat kuvat olla vaativampia ja pedagogisesti tavoitteelliset. Kuvat voisi kehittää enemmän lauserakenteisesti, jossa lapsen tulisi tuottaa lausekohtaisesti puhetta. Kehittämisideana näkisin myös, että verkkoalusta olisi kaikille vapaana muokkausta varten. Mikäli olisi mahdollista, että muut varhaiskasvattajat pääsisivät jakamaan omia kuvia käytetyistään hetkistä, voisi se luoda uusia ideoita muillekin. Muokkausvaihtoehto toki vaatisi moderaattorin, jottei sinne eksyisi sinne kuulumatonta materiaalia.

LÄHTEET

- Eerola-Pennanen, P. (2012). Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja 2012. (233–245). PS-Kustannus.
- Gyekye, M. & Ruponen, U-M. (2011). Suomi toisena kielenä- oppiminen: ohjaus, pedagoginen toiminta ja haasteet. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus 2011. (287-). PS-Kustannus.
- Halme, K. & Vataja, A. (2011). Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2024. Saatavilla 9.9.2024 https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf
- Kivijärvi, T. (2012). Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja 2012. (246–259). PS-Kustannus.
- Lyytinen, P. (2004). Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu? – Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa 2004. (48–68). PS-Kustannus.
- Opetushallitus [OPH] (N.d.a). Varhainen kielen kehitys ja sen tukeminen. Saatavilla 8.3.2025 <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/varhainen-kielen-kehitys-ja-sen-tukeminen>
- Opetushallitus [OPH]. (N.d.b). Monikielisyden tukeminen varhaiskasvatuksessa. Saatavilla 1.9.2024 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/monikielisyden_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf
- Opetushallitus [OPH]. (N.d.c). Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2). Saatavilla 28.3.2025
- Opetushallitus [OPH]. (N.d.d). Kielen kehityksen osa-alueet. Saatavilla 4.9.2024 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielen-kehityksen-osa-alueet>
- Opetushallitus [OPH] (N.d.e). Inklusio varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Saatavilla 15.3.2025 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/inklusio-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>
- Papunet.net Saatavilla 1.2.2025 <https://papunet.net/>
- SOAMK 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Saatavilla 1.2.2025 <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>
- Suomi.fi 2024. Suomi toisena kielenä -oppimäärä (S2). Saatavilla 1.9.2024 <https://www.suomi.fi/palvelut/suomi-toisena-kielena-oppimaara-s2-vantaan-kaupunki/0f802117-a139-43ba-9343-3b1d0f86fb76>
- Tenk 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Terveyskirjasto.fi 2024. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella. Saatavilla 15.3.2025 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413>
- Tieteen termipankki 2022. Monikielisyys. Saatavilla 1.9.2024 <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kieli-tiede:monikielisyys>
- Tilastokeskus.fi 2023. Maahanmuuttojen määrä ennätysuuri Suomessa vuonna 2023. Saatavilla 27.8.2024 <https://stat.fi/julkaisu/clmixlq2e5fnt0bw60d4l2t7g>

Tilastokeskus.fi (n.b.a.) Varhaiskasvatukseen osallistuneet vieraskieliset ja ulkomaalaiset lapset alueen ja iän mukaan, 2021–2023. Saatavilla 8.3.2025 https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaka/statfin_vaka_pxt_14jt.px#:~:text=mukaan%2C%202021%2D2023-14jt%20%2D%2D%20Varhaiskasvatukseen%20osallistuneet%20vieraskieliset%20ja%20ulkomaalaiset,ja%20i%C3%A4n%20mukaan%2C%202021%2D2023

Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 2. painos. Tampere University Press ja tekijät.

Valtioneuvosto.fi 2021. Suomen väestö monimuotoistuu – vaihtelua on alueittain. Saatavilla 27.8.2024 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomen-vaesto-monimuotoistuu-vaihtelua-on-alueittain>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet [OPH] 2022. Saatavilla 1.9.2024 <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Yle.fi 2023. Helsingin päiväkodit eriytyvät jyrkästi lasten äidinkielen mukaan. Saataville 20.2.2025 <https://yle.fi/a/74-20019962>

Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989. Saatavilla 1.9.2024 https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopviite/1991/19910059?sopviite_id=19910059

LIITE 1 DIGITAALINEN VERRKOALUSTA

Linkki digitaaliseen verkkoalustaan: <https://sites.google.com/view/sanna-hautamki/home>